

CALEA ȚĂRĂNEASCĂ, GLOBALIZAREA ȘI DOCTRINA SUVERANITĂȚII ALIMENTARE DE LA DRUMUL PANDURILOR LA VIA CAMPESINA

Ilie Bădescu

Țăranii și succesiunea regimurilor de dominație și de exploatare fiscală

După „războiul de 200 de ani cu Imperiul Otoman” (Dan Zamfirescu), poporul român, ridicat pe fundația unei civilizații țărănești remarcabile, a făcut experiența unor sisteme dominatoare, numite de către Nicolae Iorga imperii de substituție sau de imitație, sisteme cu care societățile țărănești s-au aflat permanent într-un tip de „război social”¹. În acest război s-au ales și „neomartirii” cei mari, în frunte cu Sfinții Brâncoveni și cu martirul care a încheiat veacul fanariot, cu Tudor Vladimirescu², urmați de neomartirii ardeleni: Sfinții mărturisitori ai Școlii Ardelene, Sf mucenici Sava Brancovici și Iorest³, Sfinți neomartiri țărani năsăudeni și de pe de pe Valea Chioarului („capetele celor martirizati, Atanasie din Bichigiu, Vasile din Mocod, Marin din Zagra și Vasile din Telciu, care fuseseră condamnați de o comisie aulică, au fost ridicate pe pari la poarta caselor în care locuiseră, iar bucăți din trupurile ciopârțite au fost așezate la răscruci de drumuri”)⁴, *neomartirul tribun* al neamului țărănesc al românilor ardeleni, Avram Iancu și seria

¹ Asupra conceptului de război civilizațional se poate consulta teoria lui S Huntington privitoare la „ciocnirea civilizațiilor” (clash of civilizations) care succede războiului rece.

² Asupra caracterului Revoluției lui Tudor Vladimirescu a se vedea lucrarea lui M. T. Radu, 1821. Tudor Vladimirescu și Revoluția din Țara Românească, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1978. M. T. Radu se referă critic la concepțiile unor istorici români (O. Oțetea, Tudor Vladimirescu și revoluția din 1821, Editura Științifică, București, 1971, I. C. Filitti) sau străini, N. Botzaris (*Visions balkaniques dans la preparation de la revolution grecque - 1789-1821*), Geneve-Paris, 1962 și alții

³ Petru Maior în cartea sa Istoria Bisericii romanilor, aduce cateva amanunte cu privire la sfârșitul neomartirului Mitropolit Sava Brancovici: "În castelul de la Blaj al principelui Apaffi, dintru a carui porunca laudatul Sava fu batut de moarte, dupa aceea din nou bagat în temnița și de acolo scos în toată vinerea, fu batut cu toiogea până la moarte". Este praznuit în fiecare an la 24 aprilie, odată cu înaintasul sau Ilie Iorest fiind pomeniți în Acatistul Sfinților Iorest și Sava. Asupra vieții sf neomartir Sava Brancovici vezi: <http://www.crestinortodox.ro/sarbatori/sfintii-ierarhi-ilie-iorest-sava-brancovici-iosif-marturisitorul/sfantul-sava-brancovici-mitropolitul-transilvaniei-73051.html#>

⁴ Calendarul ortodox român consemnează, dintre neomartirii țărani năsăudeni, 4 ostași mucenici: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Marin din Zagra și Vasile din Telciu. Acești sfinți năsăudeni au suferit martiriul în ziua de 12 noiembrie a anului 1763. Au fost apărători ai credinței strămoșești și ai neamului românesc. De aceea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe a hotărât trecerea lor în rândul sfinților, cu ziua de pomenire, 12 noiembrie. Redăm cuvintele Sf

continuă până la neomartirii temnițelor comuniste, în frunte cu marea cunună a neomartirilor din temnițe, țărani și intelectuali sfințiți prin mucenicie, uciși în temnițe pentru credință și iubire de neam, precum Mircea Vulcănescu, Valeriu Gafencu, Anton Golopentia⁵. În tot acest război civilizațional se poate identifica și falia războiului purtat de societatea țărănească împotriva sistemelor fiscale. Putem vorbi despre un război social înăuntrul unui război civilizațional care atinge durata a 400 de ani. Atâta măsoară ciclul acestui lung război cu cele patru sisteme de opresiune fiscală, începând cu cel fanariot, căruia i-a urmat cel fiscal-mercantil periferial⁶, lumpencapitalist, apoi regimul de neofiscalism crâncen, cu care va lupta Eminescu, gâdnitorul care a și reușit cel dintâi să ne ofere explicația acestui tip de opresiune fiscală prin teoria păturii suprepuse⁷, în fine, după un intermezzo de echilibrare și de pace de la Marea Unire până în 1945, se abate asupra lumii țărănești urgia sistemului de opresiune fiscală⁸ comunistă combinat cu marea deposedare a țăranilor în numele și în cadrul colectivizării forțate și, de 20 de ani încoace, ne aflăm sub domnia sistemului fiscal al reformelor oligarhice care-au adus restituirea unui lot fără unelte, ceea ce echivalează cu o a doua desproprietărire rurală, constând din deposedarea țăranilor de echipamentul agricol care era, de fapt și de drept, proprietatea muncii țărănești, dar pe care legea 18 a fondului funciar nu l-a restituit țăranilor, cum ar fi fost drept, ci l-a trecut, în chip

Atanasie Tudoran, cătană în regimentele grănicerești, la 104 ani ai săi, către ostașii regimentului năsăudean de pe câmpia numită Mocirlă : «De doi ani noi suntem cătane, adică grăniceri, și carte n-am căpătat de la înalta împărăteasă, că suntem oameni liberi! Ne-am scris iobagi, dăm dare, facem slujbe cătănești, copiii noștri vor merge până la marginile pământului să-și verse sângele, dar pentru ce? Ca să fim robiți, să n-avem nici un drept, copiii noștri să fie tot proști, ori vor învăța ceva, ori ba? Așa nu vom purta armele, ca Sfânta Lege să ne-o ciufulească. Jos armele! Aruncați afară păgânii dintre hotarele noastre! Auziți creștini români, numai atunci vom sluji, când vom vedea carte de la înălțata împărăteasă, unde-s întărite drepturile noastre; până atunci, nu, odată cu capul. Ce dă Gubernia și cancelaria din Beciu, e nimica, is minciuni goale de azi, de mâine». Sfinții neomartiri năsăudeni au fost condamnați de o comisie aulică după cum urmează: „Ședința s-a pronunțat în ziua de 12 noiembrie 1763, și conține următoarele pedepse: Tănase Todoran a lui Dănilă din Bichigiu în vârstă de 104 ani să fie frânt cu roata de sus în jos, capul lui să fie legat de o roată, pentru că a reținut pe oameni de la unire și de la înrolare. Vasile Dumitru a popii din Mocod, Marin Grigore din Zagra, Vasile Oichi din Telciu, condamnați la moarte prin spânzurătoare și trupurile neînmormântate, pentru aceeași vină (...). Capetele celor martirizati au fost ridicate pe pari la poarta caselor în care locuiseră, iar bucăți din trupurile ciopârțite au fost așezate la răscruce de drumuri.”

http://www.sfintiromani.ro/ro/pagina/261/noiembrie_martirii_nasaudeni_viata.html

⁵ ori poetul mărturisitor al martiriului țărănesc, Radu Gyr al cărui manifest liric, „Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane” poate fi socotit un adevărat poem acatist al neomartirilor țărani. „Dupa detentia de sub regimul lui Carol al II-lea, Radu Gyr este închis și de Antonescu, apoi este eliberat și trimis spre „reabilitare” în batalioanele de la Sarata. În 1945, regimul comunist îl încadrează în „lotul ziaristilor” și îl condamnă la 12 ani. Revine acasa în 1956, dar dupa doi ani este din nou arestat și condamnat la moarte pentru poezia *Ridica-te Gheorghe, ridica-te Ioane!* Sub regimul comunist a executat aproape 16 ani de detentie. A suferit chinuri inimaginabile în închisoarea Aiud, cu un regim de celula aspra. Bolnav grav, cu un prolaps rectal gangrenat, cu hepatita, infiltrat pulmonar TBC, hemofilic, i s-a refuzat orice ajutor medical. Carturarul Radu Gyr a lasat în urma o opera poetica de valoare unica, la care se alatura o multime de studii si eseuri critice, raspândite în periodicile românești de-a lungul anilor si care, desigur, vor fi publicate într-un viitor volum antologic”. Redăm două catrene ale poemului acatist pentru care Radu Gyr a fost condamnă la moarte de către regimul antinațional și anticreștin: Nu pentru-o lopată de rumenă pâine, // nu pentru pătule, nu pentru pogoane, // ci pentru văzduhul tău liber de mâine, // ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane! // Pentru sângele neamului tău curs prin șanțuri, // pentru cântecul tău țintuit în piroane, // pentru lacrima soarelui tău pus în lanțuri, // ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane! Cf. <http://www.radugyr.ro/>

⁶ Asupra stratificării sistemului mondial modern în centre semiperiferii și periferii vezi I. Wallerstein, *The Modern World System*, Academic Press, New York, 1974, cap. I, *The Medieval Prelude*.

⁷ M. Eminescu, *Pătura superpusă*, în *Opere*, vol. IV, ediție îngrijită de Ion Crețu, Editura Cultura Românească, București, 1938, p. 185.

⁸ Teoria sistemelor de opresiune fiscală a fost generalizată prin teoria lui G Lenski asupra sistemelor redistributive. Vezi G Lenski, **Lenski**, Gerhard (1984). *Power and Privilege. A Theory of Social Stratification*. London: University of N. Carolina Presse, Chapel Hill. și de asemenea *Tratat de sociologie rurală*, Ed Mica Valahie, București, 2008, unde este prezentată sistematic seria teoriilor relației dintre sistemele fiscale și sistemele țărănești.

subtil, în proprietatea privată a statului. Acest tip de reformă a epuizat șansa relansării unui posibil *proiect țărănesc* în spațiul de viață al ruralului românesc (sistemul gospodăriei familiale mai deține astăzi doar 56% din suprafața agricolă utilizată a țării cu o medie a exploatației de circa 1,9 ha și cu o probabilitate de accesare a fondurilor destinate agriculturii).

Odată cu veacul fanariot începuse *seria istorică* a marelui *dualism economic* (o economie rurală bazată pe gospodărie familială mică și mijlocie, destinată hranei și deci subzistenței membrilor gospodăriei, dublată de o economie rurală bazată pe exploatații mari, superspecializate, cu o producție destinată pieței nu hrănirii populației etc.) și al *războiului social țărănesc*, cele două fațete ale războiului civilizațional răsăritean din cuprinsul spațiului românesc dintre *sistemele fiscale înrobitoare* și *societatea țărănească*. În acel veac al XVIII-lea societatea țărănească a fost supusă, vreme de 100 de ani, celei mai apăsătoare presiuni fiscale⁹ din care n-a rezultat nimic pozitiv pentru poporul țărănesc. Sistemul fanariot a costat enorm și n-a produs nimic în compensație exceptând câteva ctitorii și danii mănăstirești. *Totul a fost subordonat Fanarului de pe malurile Bosforului, îmbogățirii familiilor fanariote*, străine cu ființa de neamul peste care au superfetat împilându-l, supunându-l celor mai cumplite apăsări fiscale dintre cele care se pot închipui. Îl vom denumi *Fanarul extern*¹⁰. Am examinat într-o carte dedicată genezei civilizației moderne românești, documentele sociale asupra aceluiași veac de opresiuni fiscale de o cruzime fără egal în Europa¹¹. În veacul al XIX-lea, secol care a adus oarece progrese de tip protocapitalist, s-au impus, în cele din urmă, trendurile capitalismului periferial¹², căci progresul a însemnat o sincronizare cu stilul apusean de viață la nivelul păturii superpuse nu și la nivelul popular. Am numit acest tip de capitalism, împreună cu economiștii latino-americieni¹³,

⁹ Asupra sistemelor fiscale de exploatare ca și asupra rezistenței și a riposteii societăților țărănești al expansiunea sistemelor de opresiune fiscală vezi H.H. Stahl, *Teorii și ipoteze privind sociologia orânduirii tributare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 172-173 (“Spre deosebire de cele arătate de Marx cu privire la comunitățile agrare din India, comunitățile noastre, remarcă Henri H. Stahl, se dovedesc a nu fi fost mase amorfe și inerte, ci, dimpotrivă, capabile de acțiuni militare, fiind **organizate confederal** și dispunând de o **categorie socială de căpetenie** capabile să se organizeze și în forme sociale. Fenomenul “republicilor țărănești”, la care se referă D. Cantemir, este o realitate certă care nu se cade a fi minimalizată ei, dimpotrivă, se cere interpretată, în istoria noastră socială ca una din piesele ei de bază (...). O deosebire importantă față de despoțiile asiatică consta astfel tocmai în această existență a unor formațiuni confederale locale, care au făcut ca seria comunităților pastorale și agrare de la noi să fie capabilă să opună rezistență năvălitorilor asiatici”).

¹⁰ Asupra regimului fanariot și a fenomenului acaparării grecești vezi cf. AL Val. Georgescu, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Editura Academiei R.S.R., București, 1980, p. 89. Și, de asemenea, Marc-Philippe Zallony, *Essai sur les Fanariots*, Marseille, 1824 în românește tradus de I. P. Balș, *Despre fanarioți*, B.P.T., București, 1909. Citatele apar și în lucrarea lui M. T. Radu, pe care am consultat-o pentru desprinderea caracteristicilor psihologiei fanariote; cf. pentru citate: p. 25, 193-194, 201-202; ibidem, p. 187, 190-192, 193, 195-196, 199. Dregătorii de origine greacă sunt agenții structurilor prebendiale. Ei acționează în direcția utilizării “dreptului bizantin” pentru codificarea prebendială, care-și atinge momentul de vârf în reformele lui C. Mavrocordat. Nu întâmplător aceste reforme s-au realizat sub directă consiliere a mitropolitului Neofit, grec de origine, care desfășura o vastă și savantă acțiune de lărgire și consolidare a rolului pravilei bizantine”. Reforma judiciară a lui C. Mavrocordat era o directă codificare cu ajutorul pravilei bizantine.

¹¹ Vezi I Bădescu, *Sincronism european și cultură critică românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984

¹² Asupra capitalismului periferial din spațiul românesc și al reacției împotriva unui asemenea trend, reacție care a îmbrăcat forma culturii critice, o paradigmă izvodită Mihai Eminescu în cadrul acestui prim ciclu de război cultural împotriva sistemelor opresoare și anti-identitare, vezi I Bădescu, în Ibidem, în special partea a treia a cărții, *Cultura critică*.

¹³ Vezi A. Gunder Frank, S. Amin, *L'accumulation dependente. Societes precapitalistes et capitalisme*, Editions Anthropos, Paris, 1975, G. Goodman, M. Redlift, *From peasant to proletarian. Capitalism development and Agrarian Tranzition*, Basil Blackwood, Oxford, 1981

capitalism periferial sau de suprastructură, căci s-a edificat, tot la fel, pe fundația unui sistem de exploatare fiscală și mercantilă de mari proporții.

Războiul social dintre societatea țărănească și Fanar a fost unul pe care poporul l-a pierdut în decursul celor 100 de ani pentru a înfrânge apoi definitiv Fanarul prin marea ciocnire de sisteme, care a îmbrăcat forma Revoluției pandurilor și care a dat și prima serie majoră de neomartiri țărani în frunte cu exponenții ideii creștine de *stat țărănesc*, adică de stat care are grijă de hrana poporului și deci năzuiește să se ridice pe fundația organizatoare a forțelor gospodăriei țărănești scoasă de sub opresiunea fiscală fanariotă. Acesta era un model de stat bazat pe demofilie, așa cum l-a predicat însuși Dumnezeu Mântuitorul la Betsaida când a spus ucenicilor: „Mi-e milă de popor. Dați-le să mănânce!” În lumina învățaturii evanghelice, Tudor va rosti, în celebra sa proclamație, care este și primul document de doctrină țărănistă, celebrele cuvinte: „patria este norodul și nu tagma jefuitorilor”.

Țăranii în războiul civilizațional

În secolul al XIX-lea războiul social se mută în cadrul unei alte *ciocniri civilizaționale*, aceea dintre *capitalismul fiscal periferial* și *societatea țărănească*. În cuprinsul acestui nou ciclu al războiului civilizațional al societății țărănești cu mari sisteme de dominație și de exploatare fiscală devastatoare, apare și o primă *inovație în tehnica războiului civilizațional: cultura critică*. Apare pentru prima dată un tip nou de ciocnire, aceea dintre elitele sistemelor aflate în coliziune, în acest caz fiind vorba despre sistemul de dominație și opresiune fiscal-comercială și sistemul societății țărănești. Aceasta este noutatea: apăruse *cultura critică*, o *invenție a elitei organice al cărei exponent a fost Eminescu*, iar *promotorul instituțional și discursiv al noii paradigme de gândire și deci de luptă cu arma cuvântului, a fost Titul Maiorescu*. Desigur că, istoricește, primul care a folosit diplomația culturii trasând frontiera Duhului în chiar miezul imperiului, până în Siria, Antiohia, Georgia și Ivir etc., a fost Constantin Brâncoveanu, marele sfânt martir al războiului de apărare a frontierei Duhului în fața rostogolirii imperiului anticreștin¹⁴. Moștenirea

¹⁴ Acum 298 ani, în ziua de 15 August 1714, de sărbătorirea Adormirii Maicii Domnului, în piața Ialy-kiosc erau adunați solii curților regale și imperiale creștine din toată Europa ca să asiste la decapitarea a patru prunci, fiii ai domnitorului creștin al unui stat creștin de la Răsărit, dimpreună cu tatăl lor și cu sfetnicul acestuia. În fața acestui straniu sobor stropit cu sânge martiric, „fără nici o formă de dreptate, rând pe rând capetele lui Ianache Văcărescu, al primului născut al lui Brâncoveanu, mândrul Constantin, ale celui de al doilea și al treilea: Ștefan și Radu, căzură sub iataganul ucigător al călăului. Când veni rândul ultimului fecior, tinerelul Mateiaș, acesta, în grozăvia spaimei, se ruga sultanului să-l ierte, făgăduind că se va face musulman. Tatăl său, însă, auzind vorbele fiului, îl dojeni și-l îndemnă să moară mai bine de o mie de ori, dacă ar fi cu puțință, decât să se lepede de Iisus Hristos, pentru a trăi câțiva ani mai mult pe pământ. Atunci copilul, ca renăscut, pune liniștit gâtul pe tăietor și zise gădelui: „Vreau să mor creștin. Lovește!” Și îndată acesta îi zbură capul, Apoi, l-a tăiat și pe domn, chinuindu-l mult. Capul rămăsese atârnat de trup și așa a murit” (Anton Maria del Chiaro, *Storia delle moderne rivoluzioni della Valachia con la descrizione del paese, natura, costumi, riti e religione degli abitanti*, Noua ediție îngrijită de Nicolae Iorga, București, 1914, p.165-166). Motivul decapitării sale: iubirea de Hristos și de neam. Sfântul martir mărturisitor se făcuse vinovat că inventase o *noastră formulă de cruciadă*, prima de acest fel în Europa și în lume, pe care o putem denumi prin sintagma „*cucerire pașnică*”. Aceasta face din *războiul spiritului* și din *frontiera Duhului* arme înlocuitoare ale sabiei și tunurilor. Victoria crucii n-avea nevoie de sabie și de tun, ci de carte sfântă și de tipografii, de biserici și de mănăstiri, de liturghier în limbile bisericilor urgisite, de Evanghelii și de Psaltirioane, de ctitoriri și de dani. Domnul creștin de la Dunărea de jos deschisese ciclul unificării învățătoarești a Europei care ar fi azvârlit Semiluna la marginea lumii. Or lucrul acesta n-avea cum să le scape viclenilor inamici ai lui Hristos. („La 1704 Constantin Brâncoveanu avea să dăruiască tipografia de la Snagov, pe care Atanasie Dabbas o transportă la Alep, în Siria. Aici el a tipărit o *Evanghelie* și o *Psaltire arabă*, făcuse dani însemnate, în bani și pământuri, în odoare și cărți de cult și alte obiecte bisericesti Patriarhiei Ecumenice

lui Brâncoveanu a fost scufundată de sistemul domniei fiscal-comerciale a Fanarului, această nenorocită centrală fiscală a Imperiului Otoman din faza lui decrepită, astfel că vreme de 100 de ani politica Sfântului martir n-a mai fost utilizată, încât epoca modernă a trebuit să reinventeze războiul culturii cu sistemele de dominație și de opresiune fiscală. Așa s-a născut cultura critică și direcțiile ei, ca rod al războiului lui Eminescu și al Junimii conservatoare cu reformele falsificatoare ale lumpencapitalismului din spațiul românesc. Veacul al XX-lea aduce al treilea moment al ciocnirii dintre sisteme, în care regăsim același *fundal țărănesc* pentru *sistemul luptător* și aceeași *formă fără fond* pentru *agresor*. În prima jumătate a veacului se manifestă puternic ideologia antițărănească, dar toată Europa este cuprinsă acum sub revărsarea valului insurecționar al substratului, revărsare atestată de marile mișcări poporaniste și de una dintre primele unificări stilistice ale Nordului cu Sudul în cadrul stilului 1900 (secession¹⁵, bell-epoque, romantism popular, cultul grădinilor și al ieșirilor la iarbă verde, o prefață a weekendurilor pendulare, etc.). Este primul Kondratiev¹⁶ relativ normal, cu o fază fericită, al românilor și el cuprinde cele două reforme rurale care ating fondul problemei: proprietatea. Este vorba de reformele lui Cuza-Kogălniceanu și de reformele agrar-unionale ale primului liberalism național-organic din istoria acestei doctrine euratlantice. Al doilea ciclu Kondratiev al veacului, debutează cu o nouă escaladă a războiului țăranilor contra *sistemelor de deposedare țărănească și de dominație fiscală* opresivă, acela dintre *societatea țărănească și sistemul comunist*. Este primul Kondratiev roșu din istoria românilor și al doilea din istoria opresiunii fiscale a rușilor, dacă ar fi să extindem arealul analizei acestui război civilizațional. De altfel, intervalul imperiului anticreștin și antinațional roșu va dura în total cât două cicluri Kondratiev dintre care unul va fi

de la Constantinopol și în insulele Halki, la multe dintre mănăstirile din Sfântul Munte al Athosului și la Locurile Sfinte din Ierusalim, dar și la Muntele Sinai” (Marian Frigură, Teză de doctorat, p 157 și Del Chiaro, op.cit), la Patriarhiile apostolice ale Alexandriei și Antiohiei, în Georgia și Ivir” (vezi și studiile Pr.Prof.I.Rămureanu)

¹⁵ The *Vienna Secession* (also known as *the Union of Austrian Artists*, or *Vereinigung Bildender Künstler Österreichs*) was formed in 1897 by a group of Austrian artists who had resigned from the Association of Austrian Artists, housed in the Vienna Künstlerhaus. This movement included painters, sculptors, and architects. The Secession building could be considered the icon of the movement. Above its entrance was placed the phrase "Der Zeit ihre Kunst. Der Kunst ihre Freiheit." ("To every age its art. To art its freedom."). Asupra acestei prezentări a grupului de artiști din cadrul mișcării *secession*, vezi : http://en.wikipedia.org/wiki/Vienna_Secession.

¹⁶ Nikolai Kondratiev, economist rus, oponent al NEP (new Economic Policy), bazându-și poziția pe teoria ciclurilor Kondratiev (de 50-60 de ani), a fost condamnat la moarte în ”perioada purificărilor” dictate de Stalin. „Kondratiev's economic cycle theory held that there were long cycles of about fifty years. In the beginning of the cycle economies produce high cost capital goods and infrastructure investments creating new employment and income and a demand for consumer goods. However, after a few decades the expected return on investment falls below the interest rate and people refuse to invest, even as overcapacity in capital goods gives rise to massive layoffs, reducing the demand for consumer goods. Unemployment and a long economic crisis ensue as economies contract. People and companies save their resources until confidence begins to return and there is an upswing into a new capital formation period, usually characterized by large scale investment in new technologies” Kondratiev was removed from the directorship of the Institute of Conjuncture in 1928 and arrested in July 1930, accused of being a member of a "Peasants Labour Party" (allegedly a non-existent party invented by the NKVD). Convicted as a "kulak-professor" and sentenced to 8 years in prison, Kondratiev served his sentence, from February 1932 onwards, at Suzdal, near Moscow. Although his health deteriorated under poor conditions, Kondratiev continued his research and decided to prepare five new books, as he mentioned in a letter to his wife. Some of these texts were indeed completed and were published. His last letter was sent to his daughter, Elena Kondratieva, on 31 August 1938. In September 1938 during Stalin's Great Purge, he was subjected to a second trial, condemned to ten years without the right to correspond with the outside world. However, Kondratiev was executed by firing squad on the same day the sentence was issued.” (http://en.wikipedia.org/wiki/Nikolai_Kondratiev).

comun tuturor răsăritenilor, deci și românilor. În mod paradoxal, România intră sub dominația sistemului comunist în faza de declin a ciclului Kondratiev. Faza declinului din desfășurarea acestui ciclu la români este totodată faza unor înfrângeri țărănești decisive, a ștergerii proprietății țărănești, care supraviețuise totuși războiului cu capitalismul periferial, ba ieșise chiar întărită din acel război. Acum se derulează colectivizarea forțată, mutarea în temnițele comuniste a vîrfurilor țărănimii și a vîrfurilor intelectualității organice românești, practic a întregii elite naționale, astfel că pe durata unei subfaze eroice, poporul român va livra scenei istorice o surprinzătoare elită națională, ivită ca prin miracol în plin deșert comunist. Din cuprinsul acestei elite se va recruta și prima tehnocrație care va susține proiectul numit de către Viorel Roman, „dictatură de dezvoltare”. Tot atunci se va ivi, tot miraculos, generația renașterii literare românești denumită generația Labiș. România intrase în era urbanizării accelerate (și oarecum forțate) și a emergenței societății de masă urbane, un trend nou care nu va mai fi răsturnat, al cărui început se suprapune, iată, cu startul fazei ascendente a ciclului Kondratiev. În faza ascendentă a acestui ciclu al Kondratievului roșu se petrece, precum s-a menționat, și ascensiunea unei noi forme de dictatură: *dictatura de dezvoltare*. Începe *era mării mobilizări care va pregăti potențialul din care se vor plăti în ciclul altui declin reformele postdecembriste, când deja lumea rurală nu mai are resurse de luptă și capitalismul fiscal-oligarhic, susținut de domnia plutonumerarului, de mafiele codurilor reformei, vor imprima capitalismului de aici formula unui lumpencapitalism extrem de urât și de agresiv*. Socialmente, acum se va afirma o formă nouă pentru ruptura dintre popor și pătura superspusă, care va dobândi expresia înnodării *procesului de îmbogățire* cu *procesul de lumpendezvoltare*, cum a denumit-o A G Frank. Îmbogățirea nu va aduce pentru popor nici o *înlesnire de civilizație* (Eminescu), ci o adâncire a declinului, a degenerării și sărăciei, a declasării. Dacă faza ascendentă a Kondratievului roșu a adus și formarea primei falange culte a războiului național-țărănesc contra sistemului comunist, prin cea de-a doua *intrare a ruralilor în literatură*, ca să folosim expresia călinesciană, faza descendentă a primului Kondratiev albastru-murdar de după 1989 aduce cel dintâi *triumf al subliteraturii și al pseudoculturii totalitare*: manele, zeflemea, revoluția beletristică a libidoului (formula periferială a revoluției sexuale¹⁷ propagată sub forma subliteraturii, a romanului pornografic, a unei arte cu influxuri polimorf perverse, așa cum s-a putut constata în exponatele bienalei de la Veneția din anul trecut), triumful pornografiei mediatice, cu efecte dezastruoase asupra mentalului colectiv, dispariția policromiei și triumful *qualiilor*¹⁸ monocrome al căror prototip este oferit de parabola lui Chalmers a femeii

¹⁷ The term "Sexual Revolution" has been used at least since the late 1910s and is often attributed as being influenced by Freud's writing on sexual liberation and psychosexual issues. Nisker cites the *San Francisco Oracle*, which described the 1967 Human Be-In as a "spiritual revolution". In the late 1970s and 1980s, newly won sexual freedoms were exploited by big businesses looking to capitalize on a more open society, with the advent of public and hardcore pornography. Historian David Allyn argues that the sexual revolution was a time of "coming-out": about premarital sex, masturbation, erotic fantasies, pornography use, and sexuality. (vezi: http://en.wikipedia.org/wiki/Sexual_revolution). Critica acestei mișcări este masivă în SUA. Un studiu relevant asupra acestei reacții aparține dnei Mary Eberstadt, sub titlul: *Has the Sexual Revolution Been Good for Women?* Mary Eberstadt ...

¹⁸ *Qualiile* (de la latinescul *quale*): *qua-le* (*n. pl.* *qua-li-a*), o proprietate precum „albul” sau „roșul”, de pildă, considerată a fi independent de lucrurile care au acea proprietate. De la latinescul *quale*, (neutru : *qualis*), însemnând „de care fel”, „ce fel de”; de unde englezescul *quality* și românescul *calitate*. În filosofia cognitivă termenul este utilizat pentru a desemna o proprietate esențială, calitatea. Chalmers le va examina în studiile sale ca pe acele proprietăți fenomenologice care nu derivă din proprietățile fizice ale obiectului nici din cele neurologice ale creierului. Regimurile totalitare au derulat un adevărat război subliminal împotriva qualiilor, adică a libertății minții de a se folosi de regimul calităților, al qualiilor și astfel s-a născut limba de lemn a comunismului. Din același război împotriva qualiilor derulat,

crescute într-o incintă în care toate culorile erau reduse la monotonia contrastivă a albului cu negrul, astfel că personajul acesta nu va ști nimic despre lumea policromă. Să ne amintim că în filosofia cognitivă americană, în special, qualiile desemnează ceea ce, în românește denumim *felurimea* lucrurilor sau, cu termenul lui David Chalmers, „proprietățile fenomenale”, distincte de proprietățile fizice. Senzațiile culorilor și tot ceea ce decurge de aici, adică sentimentul veșmântului colorat al lumii, bucuria și filosofia diversității policromatice a existenței, un fel de filosofie a adjectivelor, cum se exprima C Noica etc., sunt toate expresii ale libertății fenomenale sau simțuale ca mediu de manifestare a libertății morale. Poezia lui Ungaretti este o probă că problematica lumii policrome este una general europeană. Ascensiunea dictaturii *qualiilor monocromatice* a început în prima fază a Kondratiev-ului roșu și tot atunci a început prima fază a *războiului literaturii rurale și a poeziei creștine cu dicatura monocromatică*. Acum se afirmă poezia lacrimii cu poema de lirism evanghelic a lui Nicolae Labiș, celebra „Moartea căprioarei”, adevărat manifest al lirismului oracular asupra uciderii inocenței, tot acum se afirmă lirica „imnelor” lui Ioan Alexandru, care readuc slava cerească în mintea silită să privească numai în țărână, tot acum D R Popescu ne descoperă „Vara oltenilor”, o proză de evocare a unui spațiu de bucurii solare, simple, din care omul comun fusese excomunicat de către monocromaticul, spre zombi, om comunist, acum triumfă timpul magic din lirica lui Ion Gheorghe și se anunță timpul apocalipsei țărănești din literatura lui Lăncrănjan, se precipită pluralismul cosmic al temporalităților din literatura marelui ciclu romanesc al lui Paul Anghel, „Zăpezile de-acum un veac”, se afirmă literatura perechii pendulare a celor doi țărani Năiță Lăceanu și Pătru cel Scurt din proza lui Dinu Săraru, ori lirica policromatismului sonor a lui Cezar Ivănescu sau rugile psaltice din poezia lui A Păunescu etc. etc. Se naște acum un filon literar de evocare a unei lumi care trăiește, cu știință ori fără știință, în simbolistica verotestamentară și neotestamentară cu literatura lui Petre Anghel, se afirmă proza de evocare a lumii emblematice a tărâmurilor de „sub nour”, o lume de țărani viețuind pe parapetele înălțimilor tot mai iaccessibile și mai uitate ale „satului de sub măgura” muntelui, proorocind retragerea celestă a purității țărănești strămilene, cu romanele și povestirile lui Ion Florian Panduru, se naște poezia râurilor și a luminișurilor istmurilor submediteraneene a lui Sabin Opreanu, proza fenomenologiei marelui povestariu istoric a lui Mihail Diaconescu etc. etc. Toate acestea sunt fețele libertății spirituale cucerite prin cea de-a doua intrare a ruralilor în literatură. Lupta dintre formula zombi și omul care se bucură de sărbătoarea adjectivelor este unul dintre fronturile războiului lumii țărănești și al etnoistoriei propagate de generația Labiș contra comunismului monocromatic al încăperii închise de zidurile ideologiei comuniste. Începuse faza ascendentă din cadrul Kondratievului roșu și la startul ei, adică în punctul median, punctul de flexiune a curbei, găsim opera eroică a generației Labiș, o adevărată renaștere culturală datorată intrării acestei generații rurale în literatură.

Războiul logistic și noile riscuri pentru doctrina suveranității alimentare

Perioada postbelică a fost una a războiului rece dintre imperiul comunist și neoimperiul bancar mondial, context în care s-a prăbușit și sistemul dictaturii de dezvoltare din spațiul

de data aceasta, de către dictatura fiziologicului, ca în pornografie, se va nutri și regimul postmodernității, al pronocrației mediatice a epocii postmoderne.

românesc, iar cultura critică românească a intrat într-o nouă fază și odată cu aceasta chestiunea țărănească a suferit ea însăși reșezări și redefiniri. Sistemul românesc al dicaturii de dezvoltare s-a aflat în război cu ambele supraimperii: deopotrivă cu cel comunist rusesc și cu cel bancar mondial, așa cum o atestă drama plății datoriilor externe. Războiul dintre sistemul dictaturii de dezvoltare și neoimperiul bancar mondial s-a încheiat și el odată cu înfrângerea sistemului comunist provocând și marele dezastru al megamașinii naționale a dictaturii de dezvoltare, care a costat enorm poporul român, și costurile sale au fost suportate, cel puțin în faza acsendentă a acestei megamașini, tot prin supraexploatarea fiscală a țăranilor. Probabil că cel mai mare cost social al sistemului a constat în marea înfrângere a țăranilor. După 89, satul s-a întors la gospodăria de subzistență reinventată de țăranul român ca singura tehnică ce-i rămăsese la dispoziție, fiindcă reforma oligarhică rurală, în frunte cu legea 18 a fondului funciar, a adus și cea mai teribilă expropriere din istorie, desproprietărind munca țărănească de ceea ce-i aparținea de drept și anume proprietatea asupra uneltelor agricole. Legea 18 a transferat, prin operațiuni uzurpatoare, în numele reformei rurale, echipamentul agrar al fostelor CAP-uri, care erau proprietate a muncii țărănești, în proprietatea privată a statului și astfel a lăsat ruralii cu mâna goală. Ceea ce a urmat se cunoaște: ruralii deposezați au recurs la tehnica cea mai primitivă: asocierea la distrugere, astfel că infrastructura CAP-urilor a fost devastată, în frunte cu cea mai importantă componentă a proprietății muncii țărănești, și anume, rețeaua de irigații. Războiul civilizațional al lumii și civilizației sătești cu civilizațiile edificate prin sisteme de opresiune fiscală și de exploatare uzurpatoare a intrat într-o fază nouă și a îmbrăcat o formulă ciudată, aceea a *războiului logistic*, care țintește distrugerea suportului de luptă, a „sistemului de spate”. Războiul nu se mai dă cu cei ce compun frontul ci cu cei ce reprezintă spatele frontului având ca țintă distrugerea sistemelor de susținere a frontului: infrastructurile, în primul rând, și sistemele de aprovizionare. Este și prima bătălie contra *suveranității alimentare a statelor*. Acest tip de război a fost experimentat în România în toate formele sale și lecția românească are o tristă valoare de lecție istorică universală privitoare la războiul contra popoarelor. Termenul de *suveranitate alimentară* a fost inventat de către membrii mișcării „Calea țăranilor” (*Via Campesina, campesino*, țăran, agricultor, în spaniolă). *Via Campesina* se prezintă pe sine drept „o mișcare internațională care coordonează organizațiile țărănești ale producătorilor mici și mijlocii (small and middle-scale producers), ale agricultorilor, ale femeilor rurale și ale comunităților indigene din Asia, America și Europa”¹⁹. *Via Campesina* este o rețea compusă din 148 de organizații nutrite de aceiași filosofie îndrumătoare a „agriculturii durabile bazate pe gospodăria familială” (family-farm based sustainable agriculture). *Suveranitatea alimentară desemnează „dreptul de a produce hrană pe propriul teritoriu” (ibidem)*. Atâta vreme cât un popor dispune, prin sistemul său de administrare a gospodăriei naționale, de *sistemul logistic* al acesteea (care, în cazul agrosistemului, este compus din *infrastructura sa critică*, adică din rețelele de irigații, din depozitul natural cel mai important, pământul, din stocul de animale și din regimul exploatațiilor), el va avea ”suveranitate alimentară”. *Prin urmare, suveranitatea alimentară are ca suport un sistem logistic alcătuit din aceste patru componente: pământul, stocul de animale, exploatațiile (dimpreună cu sistemele de exploatație și cultura mediului), populația agrară (cu cele patru componente: cultura muncii, cultura sănătății, cultura minții, cultura sufletului, cultura hranei)*. Când, ca urmare a războiului logistic, un popor nu mai poate susține, prin sistemele de spate ale

¹⁹ <http://www.viacampesina.org/en/>

frontului agricol național, funcționarea agrosistemului, putem spune că a fost înfrânt logistic și astfel și-a pierdut suveranitatea alimentară. În afara *suveranității alimentare* nu putem imagina o *securitatea alimentară* sustenabilă, fiindcă alimentația unui popor care și-a pierdut suveranitatea alimentară nu mai depinde de *agrosistemul național*, ci de comerțul internațional, de importul agricol (în România acest tip de import atinge 80% în totalul necesarului alimentar al populației). În studiul nostru vom elabora un sistem de indicatori și indici agregați pentru a evalua *suveranitatea alimentară* a României comparativ cu alte state europene. În accepția noastră, *suveranitatea* alimentară este condiția absolut necesară chiar dacă nu și suficientă a securității alimentare sustenabile. Corelativul românesc al organizației *Via Campesina* este Fundația Națională pentru Civilizație Rurală și Universitatea Țărănească inițiate de către grupul de intelectuali de origine țărănească în frunte cu scriitorul Dinu Săraru – exponent marcant al al celei de-a treia intrări a ruralilor în literatură – cu academicianul Răzvan Teodorescu, grup din care a făcut parte și subsemnatul. În cadrul programului Universității Țărănești am lansat ideea viabilității „căii țărănești” și am elaborat platforma acesteea printr-un set de documente și acțiuni sociale rurale, pe care le-am promovat parțial prin revistele Fundației, „Renaștere rurală” și „Clipa” și deopotrivă prin studiile și cercetările Institutului de sociologie al Academiei Române, în frunte cu seria monografică, *Viața și moartea în satul românesc*, *Tratatul de sociologie rurală* și *Dicționarul de sociologie rurală* însoțit de *Atlasul sociologic rural*. În 1993 am relansat, cu profesorul Septimiu Chelcea și Dorel Abraham, director al CURS, în colaborare și cu suportul Fundației *J Maritain*, cele două instrumente ale unui posibil program susținător al *Căii țărănești* (corespondentul românesc al organizației *Via Campesina*, care, ca organizație internațională, va fi fondată tot în 1993), iar concluziile primelor noastre cercetări și experimente asociative în cele trei sate, Maieru din Bistrița Năsăud, Idișelu de Jos în Bihor și Boteni în Argeș, au fost prezentate la Conferința de la Madrid. Proiectul de atunci a intrat, din păcate, în „Biblioteca proiectelor eșuate” ale culturii românești (deja un stoc enorm), însă ideea n-a murit, retrăind în cadrul inițiativelor Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală, așa cum s-a precizat, și deopotrivă în programul de cercetări sociologice rurale ale Institutului de sociologie al Academiei Române. Pornind de la constatarea că reforma oligarhică a împins agrosistemul românesc într-un câmp de acumulare a excluziunilor și arbitrariului, dominat de interesele din umbră ale regimului corporatist și de egoismul mării piețe, care opera și el tot prin excluziunea socială a țăranilor, un program de inspirație gustiană valorifică ideea unei renașteri rurale bazată pe cultura muncii, și pe resuscitarea valorilor mării civilizații țărănești. Acest proiect se fundamentează pe cinci puncte: 1. Dreptul comunităților la *cultura muncii* și deci la producerea hranei prin munca proprie, pe pământul lor propriu, pe o muncă protejată, stimulată și augmentată de înlesniri juridice și civilizaționale mijlocite și garantate de stat; 2. Dreptul comunităților la *cultura sănătății* și deci la o hrană și o alimentație *specificată cultural*, de calitate și în cantitate suficientă pentru o viață sănătoasă; 3. Dreptul comunităților la *cultura mediului*, deci la un mediu sănătos, protejat de efectele unor exploatații devastatoare, adică pe o industrializare care aduce istovirea pământului și îmbolnăvirea ecosistemelor naționale; 4. Dreptul comunităților la *cultura minții* și deci la o educație bazată pe prețuirea *modului național de viață*, a valorilor spirituale și a tradițiilor comunitare proprii, deodată cu garantarea accesului la „comunitatea școlară universală”; 5. Dreptul comunităților la *cultura sufletului*, și deci la respectul credințelor proprii, a tradițiilor și a acelor obiceiuri, simboluri și sărbători prin care o națiune s-a autodefinit identitar în decursul timpului. *Doctrina suveranității alimentare* mijlocește o specificare a valorilor care susțin un

agrosistem capabil să garanteze o alimentație sănătoasă, sigură, demnă, neatârnată de marile corporații agricole și deci de marea piață. Prin urmare, doctrina care a susținut programul nostru și pe care o socotim o variantă a doctrinei suveranității alimentare se situează între cele două mari fronturi de presiune: regimul corporatist al agriculturii și marea piață. Dacă doctrina securității alimentare este compatibilă și, într-un fel se poate transforma în instrument ideologic al celor două sisteme: corporația și piața, în schimb, doctrina suveranității alimentare nu se poate subordona acestora fiind expresia celeilalte entități rurale: mica gospodărie și exploatarea familială, care poate evolua spre formule asociative diverse, absolut necesare. Aici intervine, diferențierea noastră de doctrina Via Campesina. Noi credem că gospodăria familială mică și mijlocie singură nu se poate apăra de ofensiva corporației agricole și de presiunea spre excludere a marii piețe. De aceea este absolut necesar să fie dezvoltate mecanismele asociative și comunitare și reforma rurală trebuie să meargă în această direcție, adică să susțină gospodăria familială prin regimuri asociative și prin crearea de comunități sătești, micoregionale și naționale sustenabile. Din mediul acestor aspirații legitime, deși limitate la entitatea singulară a micii gospodării familiale, s-a născut și organizația internațională *Via Campesina*.

Via Campesina și doctrina căii paralele

Organizația Via Campesina a fost constituită ca o organizație mondială (în nouă regiuni, având membrii în 69 de țări din toată lumea și reprezentând un număr estimat de circa 150 milioane de persoane)²⁰. Ea a promovat doctrina suveranității alimentare ca replică la doctrina securității alimentare. Suveranitatea alimentară se referă la „dreptul popoarelor de a-și defini propria lor alimentație, agricultura, stocul de animale, sistemele de pescuit, în contrast cu sistemele bazate pe comerț alimentar transfrontalier”. Să reținem, așadar, că doctrina suveranității alimentare se fundamentează pe ideea axială a dreptului popoarelor de a-și defini: propriul lor agrosistem, propria lor alimentație, stocul de animale și orice altfel de sistem de exploatare a resurselor destinate alimentației naționale și nu pieței, adică sistemului de exploatare internațională a agrosistemelor: pământ, animale, familii rurale. Programul „Via Campesina” enunță șapte principii ale suveranității alimentare:

1. *„Hrana – un drept elementar al omului. Orice om trebuie să aibă acces la alimentație sigură, hrănitoare și specificată cultural, de calitate și în cantitate suficientă pentru a garanta o viață sănătoasă și deplină demnitate umană. Fiecare națiune trebuie să declare accesul la hrană ca pe un drept constituțional și să garanteze dezvoltarea sectorului primar pentru a asigura realizarea concretă a acestui drept;*

2. *Refoma agrară. Este necesară o reformă agrară autentică, pentru a asigura celor fără de pământ și fermierilor – în special femeile – proprietatea și controlul pământului pe care-l lucrează și să restituie teritoriile care-au aparținut popoarelor indigene. ... Pământul aparține celor care-l muncesc;*

3. *Protecția resurselor naturale Suveranitatea alimentară antrenează grijă și folosință durabilă a resurselor naturale, în special, pământul, apa, semințele și reproducerea stocul de animale. Oamenii care muncesc pământul trebuie să aibă dreptul să practice un management sustenabil al resurselor naturale și să conserve biodiversitatea liber de orice drepturi restrictive*

²⁰ ibidem

de proprietate intelectuală. Aceasta poate fi făcută numai pe baze economice sănătoase cu siguranța posesiunii, cu soluri sănătoase și cu o folosință redusă de chimicale agricole;

4. *Reorganizarea comerțului alimentară. Hrana este mai întâi și în primul rând o sursă de alimentare și numai în chip secundar un item comercial. Politicile agricole naționale trebuie să prioritizeze producția pentru consum intern și pentru alimentație autosubzistentă (food self-sufficiency). Importurile alimentare nu trebuie să dizloce producția locală și nici să micșoreze prețurile;*

5 *Sfârșitul Globalizării foamei. Suveranitatea alimentară este subminată de instituții multilaterale și de capitalismul speculativ. Controlul crescând al corporațiilor multinaționale asupra politicilor agrare a fost facilitat de politicile economice ale organizațiilor multilaterale precum Organizația Mondială a Comerțului (WTO), Banca Mondială (WB), Fondul Monetar Internațional (IMF). Reglementarea și taxarea capitalului speculativ și un strict Cod de conduită a Corporațiilor Multinaționale (TNC) sunt așadar necesare.*

6. *Pace socială. Orice persoană are dreptul să fie liberă de orice formă de violență. Hrana nu trebuie folosită ca armă. Nivelurile crescând de sărăcie și marginalizare în mediul rural (countryside), dimpreună cu opresiunea crescândă, agravează situațiile de injustiție și de absență a speranței. Dizlocările, urbanizarea forțată, opresiunea și incidența rasismului contra micilor fermieri (smallholder farmers) nu pot fi tolerate;*

7. *Controlul democratic. Micii fermieri trebuie să aibă acces și deci intrare directă la formularea politicilor agrare la toate nivelurile. Națiunile Unite și organizațiile adiacente trebuie să fie supuse unui proces de democratizare pentru ca acest acces să devină o realitate. Oricine are dreptul la informație corectă și onestă și la o decizie deschisă și democratică”²¹.*

Suveranitatea alimentară este o doctrină de apărare împotriva unui regim de utilizare a agrosistemului așa cum apare el definit de doctrina „securității alimentare”, centrată pe un „dicurs dominant global asupra siguranței și politicilor alimentare”. Această doctrină pornește și ea ca și sora ei, doctrina suveranității alimentare, tot de la ideea accesului la hrana adecvată pentru toți. Numai că, de aici încolo, adică în privința căilor care pot garanta siguranța alimentară și deci accesul la alimentație adecvată, cele două surori se despart, prin căsătorii cu entități opuse: cu mica gospodărie familială și deci cu formele ei însoțitoare, una, cu regimul corporatist și cu interesul mării piețe, cealaltă. „În numele eficienței și al productivității sporite, această doctrină a servit promovării a ceea ce a fost denumit regimul alimentară corporatist”: fondat pe „exploatații corporatiste mari, industrializate, bazate pe producție specializată, pe concentrarea pământului și pe liberalizarea comerțului”²². Cred că mai corect este să vorbim despre două sisteme și regimuri alimentare opuse. Regimul și sistemul alimentară de piață, bazat, cum s-a precizat deja, pe exploatații mari, pe producții specializate, pe concentrarea pământului, pe liberalizarea comerțului și pe utilizarea pieței ca mijloc și cale de acces la hrană, pe de o parte, și sistemul și regimul alimentară suveran, pe de altă parte, în care poporul are dreptul său de a-și defini alimentația și sistemele care o pot susține.

Modelul alimentară al lumii. Chestiune celor două căi de acces la hrană

²¹<http://www.nyeleni.org/IMG/pdf/DeclNyeleni-en.pdf>. Vezi și http://en.wikipedia.org/wiki/Food_sovereignty

²² ibidem

Prin urmare atunci când definim securitatea și siguranța alimentară trebuie să definim mai întâi *calea de acces la hrană*. Or, cum s-a lămurit, există două *căi de acces la hrană*: calea bazată pe *autonomia pieței* și pe *regimul alimentar corporatist*, pe de o parte, și calea bazată pe *autonomia agrosistemului comunitar*, adică pe suveranitate alimentară, pe de alta. Din acest punct de vedere, putem considera că doctrina securității alimentare nu este în opoziție netă cu doctrina suveranității alimentare, ci doar în relație de competiție, care este și aceasta puternic influențată de conflictul sau opoziția celor două sisteme și regimuri de procurare a hranei: *alimentar corporatist de piață* și *suveran (al alimentației suverane)*. Vedem, deci, că doctrina suveranității alimentare se fundamentează nu doar pe *gospodăria familială mică și mijlocie* ci pe *autonomia agricolă și alimentară comunitară* (regională și națională). Conceptul central al filosofiei „Căii țărănești” nu este neapărat *gospodăria mică și mijlocie*, ci *autonomia comunitară*, adică dreptul comunității, în frunte cu popoarele, de a participa la *definirea* stocurilor (pământ, stoc de animale, exploatații, semințe etc.) și la *posesiunea* lor, la definirea politicilor de acces la stocuri și deci la hrană, dimpreună cu dreptul de a participa la *definirea stilului de viață* (chestiunea identitară) etc. În România cele două sisteme și regimuri de acces la hrană au o pondere aproape egală. Cele 30 000 de exploatații agricole mari cu o suprafață medie a exploatației de circa 190 de ha, reprezintă 0,9% din totalul exploatațiilor, dar dețin 44% din *suprafața agricolă utilizată* a țării. Celelalte circa 99% din exploatații dețin restul de 56% din suprafața agricolă utilizată a României, dar mărimea exploatației nu depășește circa 2 ha. Avem, altfel spus, o agricultură bazată pe mici fermieri, pe lucrători de gen femin și/sau bătrâni (populație de peste 65 de ani). Economia politică a regimului corporatist al alimentației este total insensibilă față de grava problemă a degradării ecologice globale și deopotrivă în legătură cu „*deposedarea extinsă a micilor producători agricoli*”. Pentru doctrina securității alimentare o producție specializată în cereale, de exemplu, apare ca o „garanție a hranei celor mulți”. În realitate, aceasta este un răspuns la o *comandă a pieței* și deci la o *economie centrată pe profit nu pe siguranța hranei și pe o viață demnă, autonomă, sănătoasă*. Dacă produci mult grâu o faci „ca să practici un dumping comercial” provocând o prăbușire a producției proprii (autoproducția) și facilitând o și mai mare „pătrundere a marilor corporații pe piețele naționale”. Acestea sunt idei susținute în genere de doctrina suveranității alimentare. Penetrarea piețelor merge mână în mână cu specializarea agriculturii și deci cu sacrificarea biodiversității și cu „subminarea producției locale de hrană” (sistemul autoproducției alimentare).²³ Este evident că lumea este un teritoriu de dispută între cele două doctrine alimentare, aceea a suveranității alimentare și cea a securității alimentare. În perioada interbelică, un mare economist țărănist, precum V. Madgearu, poate fi considerat doctrinarul și între cei dintâi teoreticieni ai suveranității alimentare. Un alt mare sociolog și economist finanțist, Mircea Vulcănescu, a fondat doctrina socio-economică a gospodăriei țărănești, adică a micii gospodării. Chestiunea a revenit în actualitate începând cu anii 90, și în 2003 Peter Rosset sublinia expres *dualismul doctrinar al concepțiilor asupra exploatațiilor țărănești* și deci asupra

²³ „Insensibilitatea doctrinei securității alimentare față de economia politică a regimului corporatist al alimentației îl orbește pe acesta față de efectele adverse ale acestui regim, mai cu seamă față de deposedarea extinsă a micilor producători agricoli și a degradării ecologice globale. De exemplu, o agendă bazată pe securitatea alimentară care furnizează surplus de grâne celor flămânzi (hungry people) va fi probabil puternic criticată de către susținătorii suveranității alimentare ca o altă formă de dumping comercial, facilitând penetrarea corporatistă a piețelor străine, subminând producția locală de hrană și conducând probabil la contaminări biotehnice ale recoltei indigene cu varietăți patentate. Plătitorul american de taxe subvenționează exporturile de porumb biotehnic spre Mexic deupă adoptarea Acordului nord-american de liber comerț”. Ibidem

modelului alimentar al lumii: „Securitatea alimentară înseamnă că ... fiecare trebuie să aibă siguranța sau certitudinea că va avea destulă hrană ca să se poată hrăni zilnic, ...dar nu spune de unde vine această hrană sau despre cum e produsă”²⁴. Suveranitatea alimentară are drept suport și scop totodată *micile gospodării, gospodăriile colective, pescăriile etc.*, arătându-se mai puțin interesată de „industrializarea acestor sectoare într-o economie globală minimal reglementată”. Tot Peter Rosset arăta că „suveranitatea alimentară este o platformă pentru revitalizarea rurală la un nivel global, bazată pe o distribuție echitabilă a pământului (farmland) și apei, pe controlul fermierului asupra semințelor și pe exploatații mici productive furnizând consumatorilor hrană sănătoasă, local produsă”.²⁵

Declarația de la Nyeleni (2007) privind suveranitatea alimentară

Într-o declarație comună a organizației *Via Campesina* de la Nyeleni din 2007 sunt recapitulate sintetic ideile doctrinei suveranității alimentare: „dreptul popoarelor la hrană sănătoasă și cultural adecvată, produsă prin metode ecologic sănătoase și sustenabile”; „dreptul de a-și defini propriile sisteme de alimentație și agricole” (agrosisteme); în centrul politicilor și sistemelor de alimentație trebuie așezați „cei ce produc și consumă hrana nu cererile piețelor și corporațiile”; suveranitatea alimentară este singurul mecanism care „apără interesele și incluziunea noii generații”; „suveranitatea alimentară prioritizează economiile și piețele locale și naționale și împuternicesc țăranii și agricultura bazată pe gospodăria familială, pescuitul artizanal, pe sistemul pășunatului și pe producția, distribuția și consumul de hrană bazate pe regimuri de sustenabilitate socială economică și de mediu”; „suveranitatea alimentară garantează ca drepturile de folosință și de gospodărire/administrare a pământului, teritoriilor, apelor, stocurilor de animale și a biodiversității să fie în mâinile celor ce produc hrana”²⁶.

Doctrina suveranității alimentare se întemeiază pe ideea „*Dreptului la Hrană*” (Right to Food)²⁷ ca drept constituțional. În 2008 Ecuadorul a introdus noțiunea de suveranitate alimentară în Constituție. În ceea ce ne privește, vom redefini noțiunea de securitate alimentară, prin introducerea ideii de sustenabilitate. Securitate alimentară avem și când sistemul este guvernat de corporații și de piețe, dar acest tip de securitate nu este sustenabilă în vremuri de criză. Alimentația unui popor are un grad de securitatea sustenabilă numai atunci când partea lucrătoare a pământului controlează cele trei stocuri: pământul, stocul de animale și regimul exploatațiilor. Numim acest tip de *agrosistem* bazat pe triada controlului agrarian securitate sustenabilă sau suverană. Dacă populația sătească nu poate controla pământul, ea va fi înclinată fie să-l vândă, fie să-l lase în paragină, fie este eliminată de marile corporații agro-alimentare ori cade răpusă de

²⁴ Apud ibidem

²⁵ Global Small-Scale Farmers' Movement Developing New Trade Regimes", *Food First News & Views*, Volume 28, Number 97 Spring/Summer 2005, p.2. apud ibidem

²⁶ Declaration of Nyéléni (text), Nyéléni 2007 - Forum for Food Sovereignty. Accessed online 19 February 2010, apud http://en.wikipedia.org/wiki/Food_sovereignty (accessed online 3 oct. 2012).

²⁷ "The Food Sovereignty policy framework starts by placing the perspective and needs of the majority at the heart of the global food policy agenda and embraces not only the control of production and markets, but also the Right to Food, people's access to and control over land, water and genetic resources, and the use of environmentally sustainable approaches to production. What emerges is a persuasive and highly political argument for refocusing the control of food production and consumption within democratic processes rooted in localized food systems." Michael Windfuhr and Jennie Jonsén, *Food Sovereignty: towards democracy in localized food systems*, FIAN/ITDG Publishing, 2005. Apud ibidem

prăbușirea prețurilor, adică de concurență. Dacă nu-și poate controla regimul exploatațiilor, atunci tinerii vor fi atrași de alternativa migraționistă, căutând loc de muncă acolo unde remunerația le procură un câștig cu mult peste nivelul cheltuielilor accesibile pentru susținerea unei exploatații proprii. Migrația pentru muncă în și din România induce un efect copleșitor, încât trendul migraționist este mai puternic decât inerția naturală a legilor comunitare, care, în genere controlează mișcările oamenilor în așa fel încât comunitatea să nu se destrame. *Or ceea ce constatăm, în cazul României sociale din ultimii 20 de ani este tocmai o aglomerare de trenduri care amenință să scufunde România comunitară într-un ocean de curenți submersibili cu efecte dintre cele mai grave și destul de imprevizibile.* Analiza hărții rurale ne conduce la concluzia că, pentru prima dată în istoria rurală a acestei țări, satul și deci comunitățile rurale par a fi complet răvășite, incapabile să se mai refacă după potopul acestor trenduri, încât numărul satelor care mor a crescut pe harta României rurale. Din acest curent al vârtelniței migraționiste nu se poate ieși atâta vreme cât nu se va rezolva dualismul economic rural în termenii unor politici de echilibrarea acelor două sisteme: marea proprietate superspecializată destinată pieței și mica fermă familială destinată producției proprii și pieței locale. În fine, dacă populația nu are mijloace pentru controlul stocului de animale, acesta va fi expus unui trend regresiv spre catastrofal fără ca ceva ori cineva din afara sistemului să-l poată stopa prin vreun mecanism, oricare ar fi acela. La aceste trei stocuri putem să-l adăugăm și pe cel demografic. Dacă o comunitate (fie ea cea sătească, fie chiar și cea națională) nu poate controla mișcarea generațiilor tinere, acestea vor fi atrase de forța curentului migraționist și vor fi smulse comunității locale și naționale expunând-o unei prăbușiri sigure. Propunem, deci, o nouă cale care să valorifice lecțiile mișcării neoruraliste Via Campesina, ale marilor erori din cuprinsul reformelor oligarhice răsăritene și învățăturile moștenirii interbelice românești. O doctrină neoruralistă românească este urgentă dacă vrem să stopăm calea spre dezastrul iminent al României naționale. Destinul României naționale depinde astăzi din nou ca și la începutul veacului trecut de România rurală. România industrială a devenit o amintire și eventual un vis. România rurală este o realitate impusă de cele patru sisteme naturale pe care România încă le deține: pământul, stocul de animale, exploatațiile și stocul demografic. Să examinăm starea celor trei stocuri pentru a ne da seama de amenințarea cea mai teribilă de mâine a societății europene la marginile ei și probabil și în centrul ei: foamea. Chestiune hranei, a dreptului la hrană se definește în cadrul și prin exercițiul dreptului popoarelor de a dispune de stocurile naturale ale ecosistemului lor teritorial. Pentru o evaluare a celor trei stocuri vom cerceta chestiune la nivel continental și apoi vom proceda la o examinare comparativă a indicilor standardizați pentru caracterizarea celor trei stocuri la nivelul țărilor europene.